

P É N T E K I M R E

Vidéki alkotók útjai és pályái 1900-tól napjainkig

K O S T Y Á L L Á S Z L Ó - S E R E S P É T E R :
K É P Z Ő M Ű V É S Z E T Z A L A E G E R S Z E G E N

Zala megye az elmúlt időszakban nem kényeztette el a közönséget képzőművészeti kiadványokkal. A gébárti nemzetközi művésztelepekre sem volt nagyon pénz, pedig a több mint harminc éve szerveződő – nyugodtan mondhatjuk: intézmény – valóban jelentős tevékenységet mondhat magáénak. A Vitrin Egyesület – a helyi képzőművészek társulása – nemrég kiadta a tagjait bemutató albumot, ez sem csekélység, de átfogó, történelmi múltra visszatekintő, alapos kiadvány mindmáig hiányzott a palletáról. Ám az év közepén – némileg meglepetésre – megjelent egy mutatós, nagyméretű album Képzőművészet Zalaegerszegen címmel, a városi önkormányzat kiadásában. A szerkesztést és a szakmai munkát dr. Kostyál László művészettörténész végezte, a fotóanyag összeállítása Seres Péter érdeme.

El lehet töprengeni azon, miért nem az egész megye térsége volt feldolgozva, vagy Nagykanizsa mért maradt ki, de a kötetben is jelzi a kiadó: ilyen volt a pályázati kiírás, amelyen a több mint 5 milliós albumra pályázni lehetett.

A bevezető tanulmány „modern képzőművészet alakulásának zalaegerszegi folyamatát” ígéri, és három részre tagolja a rendelkezésre álló időszakot: 1900–1945-ig, 1945–1990-ig, és 1990-től napjainkig.

A polgárosuló Zalaegerszegen mindenképpen a gimnázium jelentette a bázist, ahonnan a két tanár, Borbély György újságíró és menedzser, valamint Göbel János festőművész kiemelkedett. Erdemüknek tudható be, hogy 1906-ban megrendezték az első kiállítást a városban, és a zalai képzőművészek a húszas években évente kétszer is bemutatkozhattak különböző, méltó kiállítóhelyeken. Az I. világháború emlékműállítás is része volt az alakuló kulturális életnek, valamint az, hogy a Magyar Képzőművészeti Társasága tagjai zalai településeken dolgoztak, és műveiket szintén bemutatták a helyi kiállítóhelyeken. De dolgoztak már itt a főiskolán végzett festők, mint Kássa Gábor, Kaposi Antal és Frimmel Gyula is, akik nagyban növelték a szakmai színvonalat.

Ez a tisztas, szerény gyarapodás akadt meg 1945-ben. A totális államosítás a képzőművészetet sem kímélte, a műkereskedelem megszűnt, gyakorlatba jött a műtermekből való vásárlás. Kialakult a képcsarnoki értékesítés gyakorlata, a kiállítások engedélyeztetése, a Lektorátus mindenható szakmai-politikai ellenőrzése a köztereken.

A helyi változások részét képezte Udvardy Ignác hazatérte, az idős festőművész ide vonult vissza, nagybányai expresszív stílusa megszelídült, itt fejezte be pályáját.

Az új korszakban még helyet kért és kapott magának Kaposi Antal és Frimmel Gyula, a két rajztanár, és időszakosan Göcseji Pataki Ferenc szintén visszatérőként próbálkozott a képzőművészeti élet megszervezésével.

A valódi változást Németh János hazatérése jelentette, aki családjá hagyományait folytatva került az iparművészeti főiskola kerámia szakára, s visszatérése után a kályhagyárban, egykori tulajdonukban kapott munkát. Az első tíz év számára is ipari technológia alkalmazását jelentette, csak utána tudott az érdemi kerámia plasztikával foglalkozni, főként Boros Miklós tanácsait követve. Szabó Sándor szintén a főiskola után a városban folytatta festői munkásságát, két alkotó azonban „elveszett”, Szécsényi László, aki szobrásznak indult és Miklosovits László, aki grafikusként futott be szép pályát, Albertirsán.

A következő kirajzás a főiskolán 1967-ben Dús Lászlót hozta haza, aki nem csak festőként alkotott újat, hanem szervezőként is új formákat teremtett a városban. A Bernáth-tanítvány népszerű képzőművészeti szakkört vezetett, és egyik kezdeményezője és létrehozója volt az egervári művésztelepnek. (Kár, hogy erről nem született kiadvány.) A hét éves időszak, amit Zalaegerszegen töltött, a bernáthi lírai realizmus vonulatának kiteljesedését jelentette, később, már '74-től, az USA-ban letelepedve, az absztrakt expresszionizmus irányzata felé fordult, s a kilencvenes években hazatérve is ezt folytatta. Az egervári művésztelepet Szabolcs Péter szobrászművész vette át, de kevés sikerrel.

1976-ban négy művészlakás épült a városban, a Páterdombon, ami új lehetőségeket teremtett az alkotóknak. Ide költözött Németh János, Dús László, és Szolnokról érkezett Zalaegerszegré Palicz József és Gácsi Mihály. Mindketten országosan ismert művészként.

A 70-es évektől új generáció jelentkezett a városban. Bedő Sándor és Gábor József, mindketten festők és grafikusok. Szintén művész-tanárként dolgozott mellettük Szényi Zoltán. Ekkor tűnt fel Nagy Kálmán, Németh Klára, mindketten festők, míg Fischer György a szobrászi vonulatot erősítette, akárcsak Horváth László. Autodidakta sorból vált önálló szobrász mesterré Béres János, és Farkas Ferenc mint Somogyi-növendék tért vissza Zalaegerszegré, s ma is meghatározó egyénisége az itteni művészcsoporthoz.

1990-ben megtörtént a rendszerváltás, megszűnt az állami felügyelet, de megszűntek az addig kialakult megjelenési és támogatási formák is, mint a jól bevált Dunántúli Tárlat. (Megjegyzem, az utolsó tárlaton, 1990-ben, díjat nyert három zalai művész, Fischer György, Frimmel Gyula és Gábor József.)

Zalaegerszegen az Ady Endre iskolában elindult a 6 osztályos gimnáziumi művészeti képzés, a tanári kar a művészetek elsőrangú bázisát jelentette a városban. Ez kiegészült a Romániában tanult Budaházi Tiborral, aki itt vált ismert művésszé, majd a Marosvásárhelyről áttelepült Nemes László festőművésszel. Létrejött a Zala-Art, a városi művészek egyesülete, de 5 év után megszűnt. Később a ZAZEE és Vitrin próbálta felvállalni a helyi érdekképviseletet, rész-sikerekkel. Bővültek a kiállítási lehetőségek: a múzeum mellett a városi hangversenyterem, majd a VMK új kiállítóterme

kínált lehetőségeket, de olykor a Hevesi Sándor Színház is rendezett tárlatokat. A köztéri szobrászat is gyarapodásnak indult, olykor konfliktusokkal, amelynek eredményeképpen Fischer György Szent István szobra magánadományozásból felállításra került. A konfliktusok ellenére is folyt a gyarapodás, Németh János művei mellett felállításra került Fischer György ivókútja, Szabolcs Péter Király és királynéja, és (Pehm) Mindszenty József egész alakos, álló szobra a Mária templom mellett. Farkas Ferenc ebben az időszakban vált meghatározó művésszé, a város évfordulója kapcsán az ő műve került a központi térre, mint identitást jelképező mű. A helyi képzőművészek rangját nagyban emelte, hogy Németh János keramikus művész 2014-ben Kosuth-díjat kapott és elnyerte a Nemzet Művésze címet. A legifjabb generáció tagjai közt meg kell említeni Dienes Gyulát, Monok Balázst, és különösen érdemes figyelni Németh Miklós grafikusművész pályáját, aki egyedi technikájával sok szép sikert aratott. Tánczos György az Ady iskola művésztanára, akinek újabb képeit rangos magángyűjtemények vásárolják. 2015-ben költözött Lendváról Zalaegerszegre Pál Kátja festőművész, aki magán művésztelepi szervezéssel is foglalkozik. Spanyolországból tért haza Müller Imre festőművész, aki az egyik műtermes lakást foglalta el a Páterdombon.

Az Ady művészeti iskolának köszönhetően számos fiatal kapott itt gimnáziumi képzést, akik később különböző főiskolai, egyetemi képzéssel egészítette ki tanulmányait. Bárdosi Katinka, Bóbits Diána, Borbás Helga, Drabik István, Dobribán Fatime, Fischer Judit, Gazdag Ágnes, Horváth László Adrián, Szentgróti Dávid. A megyei támogatás visszahúzódása miatt kialakult a Zalaegerszegi Salon, amely a legutóbb, 2018-ban 23 művészt állított ki. Ugyanebben az évben a ZAZEE-nek 43 művészt sikerült kiállítására hazacsábítania. Kostyál László tanulmánya megbízható ismereteket nyújtva tekinti át ezt az 1900 óta feltárt szakterületet.

Seres Péter fotói jól érvényesülnek, s az egyes alkotóknál lévő fotóreprodukció mind mennyiségileg, mind minőségileg megfelelő szintű. Részletes tájékoztatást kapunk az elszármazottakról is, az 1864-ben született Hány Gyulától az 1916-ban a Képzőművészeti Egyetemen végzett Agg Liliig. Sajnálhatjuk, hogy Árendás József neves grafikus és plakáttervező – aki évtizedekig dolgozott a színház arculatán, s ilyen módon meghatározta annak design-ját –, kimaradt, pedig az itt alkotók között helyet kaphatott volna.

Elmondható, hogy a meg-megújuló művészkör sikerrel tölti ki a képzőművészet helyét Zalaegerszegen, és megfelelő lehetőségek kínálkoznak a legújabbaknak is. A Képzőművészet Zalaegerszegen című album pedig kivételes szakmai megmutatkozás, a helyi identitást elősegítő példa, más megyék és városok figyelmébe is ajánlható.

(Zalaegerszeg MJ Város Önkormányzata, 2020)